

Ženska se ne rodi, ženska šele postane – Simone de Beauvoir je s tem želela povedati, da če človeku nekaj »dol visi«, še ne pomeni, da ni sposoben gospodinjskih opravil. Želela je tudi povedati, da če človeku nekaj »ne visi dol«, potem to ne pomeni, da ni sposoben racionalne odločitve. Želela je povedati, da ni v genih zapisano, da morajo moški na piknikih peči čevapčiče, ženske pa rezati čebulo. Želela je opozoriti na družbeni konstruktivizem spolnih identitet. Poudariti razliko med biološkim in družbenim spolom.

Kako ženska postane ženska in moški, moški?

Te statusne ureditve ne ureja niti narava niti bog niti usoda. Družba je tista, ki nam s procesi socializacije p(r)odaja takšne ali drugačne statusne opredelitve. Ste se kdaj vprašali, zakaj v trgovini z oblačili za dojenčke lahko kupite le roza oblekico za punčko? Zakaj so vse dekliške igrače roza barve? In zakaj je vse, kar je fantovskega modro? Jasno je, da gre za igro kulture, ter da na tem ni nič naravnega. Kako to, da so fantje boljši v matematiki, punce pa v slovenščini? Aha, Cankar in Prešeren sta v »slovenskem ženskem genu« že od vedno. Tam sta bila celo preden sta se rodila! Kakorkoli že, ženskost in moškost sta družbena konstrukta. Skozi procese socializacije se naučimo, kaj moramo biti in kako moramo biti. Noben dojenček namreč ne zna rezati z motorno žago. In noben dojenček ne zna speči palačink in ob tem reči, da je samoumevno, da jih vedno peče. Ljudje smo ujeti v družbene percepcije. Družbene percepcije so problematične, ker se človek lahko počuti ujetega, hkrati pa proizvajajo spolno diskriminacijo. Problematične so, kadar moški čuti pritisk, ker mora venomer potlačevati svoja čustva. Kadar ženska čuti nespoštovanje, ker je njeno gospodinjsko delo neplačano, necenjeno in celo zastonj. Kadar ločeni oče ne dobi skrbništva nad otrokom, ker je »logično«, da je otrok pri mami. Kadar ženska, samo zato, ker je ženska, dobi manjšo plačilo kot moški za enako delo. Kadar mladi očka čuti družbeni pritisk, ker se »preveč« posveča svojemu otroku. Gre za emancipacijski klic po osvoboditvi! Vsi si zaslužimo spoštovanje in vsi si zaslužimo priložnost. Feminizem ne pomeni samo emancipacije žensk, temveč hkrati pomeni emancipacijo moških. Se vam ne zdi, da so predpisano moško oblačilo kavbojke, pulover (nujno v temnih barvah), in slavnostna obleka? Zakaj moški ne bi mogel izbirati, kaj bo oblekel, ne da bi ga družba označila za geja, metroseksualca, seveda s takšnim prizvokom, kot da je s tem nekaj hudo narobe.

Feminizem: včeraj, danes, jutri

(Zahodni) feminizem je skozi svojo zgodovino prinesel mnogo sprememb – od tega da je bila ženska včasih lastnina, ki si jo lahko kupil, do tega, da je danes pravna oseba, ki lahko kupi lastnino. Od tega, da ni imela volilne pravice (ker naj ne bi znala sama razmišljati), do danes, ko se lahko odloča kot ministrica ali znanstvenica. Patriarhalne prakse so v ideologiji naravne manjvrednosti žensk od moških povzročale marsikatero diskriminacijo. Vendar pa je bil takratni feminizem, ki ga lahko imenujemo feminizem prvega vala, tudi problematičen v nekaterih pogledih. Moške je naslavljaj kot sovražnike, kot aktivne inkvizitorje. Ni se zavedal, da so moški v patriarhatu enako nesvobodni. Nesvobodni zato, ker jim je pomenil nujnost, ki jo moški morajo izbrati, ker tako velewa družba. Tradicionalni moški se je moral pretepati, tudi če se ni hotel. Seksualna revolucija in drugi val feminizma sta poskušala podreti tabu seksualnosti in se osvoboditi okov telesnosti in puritanskega celibata. V 60-ih letih, drugi val feminizma spremlja tudi množično zaposlovanje žensk. Od leta 1940 do leta 1960 se delež žensk na trgu delovne sile poveča za 400 %. Začne se govoriti o enakem plačilu za enako delo, pojavi se hormonska

kontracepcija, kritike materinstva kot naravno ženske vloge itd. Vendar kaže, da so se danes pomeni obrnili – minikrilo danes ne pomeni več emancipacije ženske. In kar ljudje, zaslepljeni z ideologijo ne opazimo, je objektivizacija ženske. Mediji, revije, televizijski oglasi, oddaje, filmska produkcija, recimo temu vsa popularna kultura, predstavljajo eden in edini ideal »prave ženske«. Lepa, mlada, zdrava, zaljubljena, spolno aktivna, privlačna.

Jaz sem tu, da me uporabiš!

»Ali kdo na tem svetu sploh še razmišlja,« sem se vprašala, ko sem na televiziji gledala oddajo o ženski modi, ki je bila kritična do družbenih standardov ženskega oblačenja, do razgaljenega telesa samo zato, da seksualno ugaja. Dolge vitke noge, minikrilo, visoke pete, dekolte, make-up ... Hkrati pa sta o tem govorili dve novinarki, ki sta sami ustrezali standardom, ki sta jih kritizirali. Skrajna oblika psihoze? Nekoč sem po cesti hodila s širokimi hlačami indijskih vzorcev, ko me je nekdo čez cesto označil za klovna. Seveda, ženska mora nositi oprijete obleke, le kako sem lahko pozabila? Če hočeš najti resnico, moraš verjeti. In ne samo to, moraš znati opazovati. Opazovati popularno kulturo, avdio in videoprodukcijo. Seksistična ideologija se reproducira tudi skozi popularne serije, ki jih lahko vsak večer gledamo na televizijskem programu. Na primer, tudi v na prvi pogled povsem običajni pravniški seriji Boston Legal (Zvezde na sodišču) nam kamera neposredno sugerira, kako gledati žensko. Potujemo od njenih vitkih nog (ki so tam zaradi moškega ugodja), navzgor, do njene glave. In šele takrat spregovori. Ni nam potrebno poudarjati, kaj je njena primarna vloga. Ugajati drugim. In gledalci tega sploh ne opazimo, ali pa se nam ne zdi problematično. Mogoče bi se nam zdelo problematično takrat, ko bi si s prijateljem ogledali moški turnir v boksu in bi naša hčerka bila objekt vseh moških pogledov, medtem ko se med dvema rundama v tangicah in modrcu sprehaja po ringu? In edina njena vloga bi bila ta, da zbuja željo po seksu in daje gledalcu vtis, da je prav vsakomur na razpolago. Njeno mesto ni, da govori, čuti in razmišlja. Ženska je torej objektivizirana – mediji in popularna kultura, večina hollywoodske filmske produkcije jo ponujajo kot seks simbol, ki ga porabimo in odvržemo. Zakaj že, je razgaljena ženska potrebna v oglasu za avtomobil? Aha, ker ne kupujemo avta, ampak seks. Torej drži, »sex sales,« predvsem seks z lepimi, mladimi in suhimi ženskami, ki ne govorijo, ne čutijo in ne razmišljajo. Današnja družba telesa ni zmožna videti izven seksualnih konotacij. Telo danes, vsaj v popularni kulturi, večinoma pomeni seksualizirano telo. In potrošniški kapitalizem to novo nišo uspešno izrablja.

Kdo je pravi »dec«?

Da se vrnem k zvezdam na sodišču. Kljub zgornji kritiki, imajo Zvezde na sodišču hkrati tudi emancipacijsko vlogo. Koliko moških se pogovarja tako intimno kot Denny Crane in Alan Shore? Mogoče bi si moški želeli takšno prijateljstvo, pa bi se jim družba posmehovala, ker ne bi bili več »pravi dedci«. Pravi moški je, kdor si upa biti to, kar si želi biti, tudi čustven in otroški. Feminizem je torej naredil veliko za »žensko« populacijo, hkrati pa je čas, da se začne vzporedna emancipacija spola. Tudi moška. Tako so tudi moški, enako kot ženske, ujeti v pravila »kako biti pravi moški«. Obstajajo pravila, ki jim sugerirajo, kako naj se obnašajo. Tihe zapovedi, ki jih kultura zapoveduje so: ne joči in ne kaži čustev, z izjemo jeze; nikoli ne pokaži šibkosti ali strahu; ustvarjaj videz, da imaš vse pod kontrolo; bodi heteroseksualen; ne obnašaj se kot gej; bodi močen; pogumen; športnik. Tony Porter v kratkem dokumentarnem filmčku govori ravno o tem, moška pravila pa poimenuje »man box« (dostopno [tukaj](#)).

Ženska emancipacija lahko pomeni tudi emancipacijo moških. Če danes lahko denar služi tudi ženska, moškemu ni nujno prevzeti odgovornosti za materialno preživetje družine. Družba je

Prispeval Nina Meh
Torek, 08 Marec 2011 23:27

naredila spremembo tudi s fenomenom novega očetovstva. Očetu se dovoli, da je aktiven oče. Ne zahteva se od njega, da skrbi samo za finančno in materialno dobrobit družine, ampak se ga naslavlja kot nekoga, ki ne samo zmore, ampak tudi želi sodelovati pri čustveni vzgoji otroka. Današnja, postmoderna doba krhkih nenehnih identifikacij ponuja analitični okvir za razbitje mita o homogeni moškosti in ženskosti. Ženske in moški niso homogene skupine. Ne obstaja prava moškost in prava ženskost po naravi. Judith Butler, sodobna postfeministična avtorica, tako govori o performativnosti spola. Spol igramo in ne spol smo. Ta proces kontinuirane konstrukcije igranja pa šele producira učinek naravnosti in stabilnosti spola. Nismo torej ženske in moški po naravi, ampak smo v nenehnem igranju družbenih vlog kako biti ženska in kako biti moški. Igramo ženske in moške vloge, scenaristke vlog pa so družbene norme.

Fantje smo za nogomet

Ljudje se, katerokoli identiteto že nam prilepijo, gibljemo v razmerjih moči, ki nam določajo večvrednost ali manjvrednost družbenih vlog. Ljudje bi morali, ne glede na spol, imeti možnost izbrati katerikoli način življenja in nihče ne bi smel biti omejen v umetne družbene vzorce, ki se prodajajo kot naravni. Problem se mora reševati tudi pri ideoloških aparatih države. Predvsem v šoli, ki nikakor ni sposobna kritičnega družboslovnega pogleda. Šola ne bi smela spodbujati tipičnega vedenja za spol, temveč vsem ponuditi vse možnosti. Ne bi smela ustvarjati realnih razlik o določenih sposobnostih glede spola, ki jih potem opravičuje kot naravno dane. Šola vsako šolsko uro športne vzgoje fante pošlje igrati nogomet, medtem ko punce igrajo nekaj drugega. Zakaj? Ker je v njenih očeh nogomet naravno moška stvar. In ko punce odrastejo in se ne zanimajo za nogomet (ker so jim 15 let govorili, da jih to ne sme zanimati), ideologija reče: »Evo, sem vam rekla, punce po naravi ne znajo igrati nogometa, tukaj je dokaz!« Drugo odgovornost bi seveda morali prevzeti mediji, ki vedno bolj nekritično povzemajo dogodke, kažejo stereotipe kot samoumevne, niso pa zmožni kritične refleksije o sodobni družbi.

Povej mi, ali ti »visi«, pa ti povem, kdo si

Feminizem, takšen, kot ga vidim sama, ni naperjen proti ženskam ali moškim. Je refleksija o hierarhičnih odnosih in zavedanje o tem, da umetna delitev na dva spola, kjer jima je predpisano določeno vedenje, škodi vsem. Zato je treba ta razmerja moči in hierarhije poskušati relativizirati. Vsi smo ujeti v ideologijo in vsi smo njeni proizvajalci. Zato je potrebno skupaj v akcijo. Ženska emancipacija je tudi moška emancipacija. Tako moškost kot ženskost sta družbena konstrukta. Tudi moški in ženske se moramo naučiti kako to biti; ne rodimo se z motorno žago in kuhalnico v roki ali mislih. Zato čestitke za »dan žena« tudi vsem, ki vam »dol visi«.